

Το Σχολείο στην Κοινωνία της Πληροφορίας: Υλοποιώντας τα Προγράμματα ‘ΟΙΚΑΔΕ’ και ‘ΟΔΥΣΣΕΑΣ’ σε Δημοτικά Σχολεία της Κύπρου, της Ελλάδας και του Απόδημου Ελληνισμού.

Δρ. Παναγιώτης Αναστασιάδης
Επίκουρος Καθηγητής
Πανεπιστήμιο Κρήτης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης,
Ρέθυμνο, Ελλάδα.
panas@ucy.ac.cy

Κώστας Χαμπιαούρης
Βοηθός Διευθυντής στο ΙΘ΄ Δημοτικό Σχολείο Λεμεσού, Κύπρος
chanbiao@cylink.com.cy

Αγάθη Ελευθερίου
Δασκάλα στο Ελέναιο Δημοτικό Σχολείο Λευκωσίας, Κύπρος
elagatha@cytanet.com.cy

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Κοινωνία της Πληροφορίας αποτελεί τη σημαντικότερη προτεραιότητα των ανεπτυγμένων χωρών σε παγκόσμιο επίπεδο. Ο νέος ρόλος της εκπαίδευσης συνίσταται στο να εφοδιάσει το σύνολο των πολιτών με τις απαραίτητες γνώσεις και δεξιότητες, προκειμένου να ανταποκριθούν στις ολοένα και αυξανόμενες ανάγκες της νέας ψηφιακής εποχής. Τα δημοτικά σχολεία αποτελούν σήμερα τους χώρους εκπαίδευσης και προετοιμασίας των αυριανών πολιτών που θα βιώσουν την κοινωνία της Πληροφορίας τόσο στην εργασιακή όσο και στην κοινωνική τους καθημερινότητα. Έτσι η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών των επικοινωνιών και των πληροφοριών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Σκοπός αυτής της εργασίας είναι να παρουσιάσει δύο καινοτόμα προγράμματα που υλοποιήθηκαν κατά το σχολικό έτος 2000-2001 σε δημοτικά σχολεία της Κύπρου, της Ελλάδας και του απόδημου Ελληνισμού: το πολιτιστικό πρόγραμμα ‘ΟΙΚΑΔΕ’ και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα ‘ΟΔΥΣΣΕΑΣ’.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Ανοιχτή και εξ’αποστάσεως εκπαίδευση, υβριδικό εκπαιδευτικό περιβάλλον

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η συντελούμενη επανάσταση στο χώρο των τεχνολογιών των επικοινωνιών και των πληροφοριών τείνει να διαμορφώσει ένα εντελώς διαφορετικό περιβάλλον, χαρακτηριστικό γνώρισμα του οποίου αποτελεί η συνεχής μεταβολή των παραγόντων που προσδιορίζουν την καθημερινότητα του σύγχρονου ανθρώπου.

Ο Η/Υ σήμερα αποτελεί ένα παράθυρο στον κόσμο, με την έννοια ότι προσφέρει τη δυνατότητα αμφίδρομης επικοινωνίας μεταξύ των χρηστών, ανεξαρτήτως της γεωγραφικής απόστασης που τους χωρίζει.

Η Κοινωνία της Πληροφορίας (Bangemann, 1994), θα αποτελέσει το διάδοχο μοντέλο της βιομηχανικής κοινωνίας. Βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα της νέας εποχής αποτελεί η υψηλότερη προστιθέμενη αξία που έχει αποκτήσει η έννοια 'πληροφορία', η οποία σε ψηφιακή μορφή διαχέεται μέσω των ηλεκτρονικών δικτύων στον ενδιαφερόμενο χρήστη.

Η αναδυόμενη Κοινωνία της Πληροφορίας χαρακτηρίζεται από την ανατροπή της βασικής σχέσης ανθρώπου και πληροφορίας (Αναστασιαδης, 2000) με την έννοια ότι στις μέρες μας η ψηφιοποιημένη πληροφορία – υπό τη μορφή προϊόντων και υπηρεσιών- διαχέεται προς τους ανθρώπους, οι οποίοι την αναζητούν από τις οθόνες των ηλεκτρονικών τους υπολογιστών αποφεύγοντας τις άσκοπες μετακινήσεις, κερδίζοντας πολύτιμο χρόνο, βελτιώνοντας τις συνθήκες της καθημερινότητάς μας.

Στο χώρο της εκπαίδευσης οι συντελούμενες αλλαγές, τόσο στο επίπεδο του περιεχομένου της παρεχόμενης γνώσης, όσο και στη μεθοδολογία αντιμετώπισης της ίδιας της εκπαιδευτικής διαδικασίας, δημιουργούν ένα εντελώς διαφορετικό μαθησιακό περιβάλλον, αναδεικνύοντας ως κυρίαρχο εργαλείο των επερχόμενων μεταβολών τη διαδικασία της ανοιχτής και εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης (Keegan, 1993).

Κύρια χαρακτηριστικά γνωρίσματα της νέας κατάστασης που διαμορφώνεται αποτελούν η ταχύτατη απαξίωση των προσφερόμενων γνώσεων, η πολλαπλότητα των επιλογών στο επίπεδο της πρόσβασης σε πληροφορίες, το φαινόμενο της υπερπληροφόρησης και της αξιολόγησης των πηγών της και τέλος η μετατόπιση του κέντρου βάρους της εκπαιδευτικής διαδικασίας και η μεταλλαγή του ρόλου του διδάσκοντα (European Union COM (95) 590).

Παράλληλα, οι νέες τεχνολογίες διαμορφώνουν ένα εντελώς διαφορετικό περιβάλλον επικοινωνίας. Οι αποστάσεις εκμηδενίζονται, η γεωγραφική εγκατάσταση των ανθρώπων δεν αποτελεί πλέον το σημαντικότερο παράγοντα για την επικοινωνία τους. Τα δίκτυα, η τηλεδιάσκεψη και πλήθος τεχνολογικών και επικοινωνιακών εφαρμογών αποτελούν τα συστατικά στοιχεία του παγκόσμιου χωρίου (Rheingold, 2000).

Κατά το σχολικό έτος 2000-2001 υλοποιήθηκαν δύο ιδιαίτερα σημαντικές δράσεις, το πολιτιστικό πρόγραμμα 'ΟΙΚΑΔΕ' και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα 'ΟΔΥΣΣΕΑΣ'.

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 'ΟΙΚΑΔΕ'

Γενική περιγραφή

Είναι γεγονός ότι η βάση του παγκόσμιου ελληνισμού είναι τα παιδιά, τα Ελληνόπουλα στα 5 σημεία του πλανήτη. Για τούς Έλληνες μαθητές που ζουν διάσπαρτα στα μήκη και τα πλάτη της υδρογείου, η Πατρίδα είναι μακριά..

Το ΟΙΚΑΔΕ αποτελεί ένα πολυεπίπεδο πρόγραμμα σημαντικής πολιτιστικής, κοινωνικής και εκπαιδευτικής εμβέλειας που φιλοδοξεί να φέρει κοντά τα ελληνόπουλα όλου του κόσμου, σε όποιο σημείο του πλανήτη κι αν κατοικούν, με τη βέλτιστη χρήση των τεχνολογιών των επικοινωνιών και των πληροφοριών.

Με κινητήρια δύναμη το πιο πάνω όραμα, η Τράπεζα Κύπρου εγκαινίασε το πρόγραμμα «Οίκαδε» στις 26 Οκτωβρίου 1999, σε δημοσιογραφική διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στο Ζάππειο Μέγαρο, στην Αθήνα, με αφορμή την επέτειο των 100 χρόνων από τη μέρα της ίδρυσής της.

Στόχος ήταν να εκφράσει την ευγνωμοσύνη και τις ευχαριστίες της προς τον παγκόσμιο ελληνισμό, που αποτέλεσε την κινητήρια δύναμη της επιτυχημένης της πορείας. Ο λόγος που αποφασίστηκε να εγκαινιαστεί το πρόγραμμα αυτό στην Ελλάδα είναι διότι η Ελλάδα αποτελεί τη μητρόπολη του ελληνισμού και αναγνωρίζεται παγκόσμια ως σύμβολο πολιτισμού.

Στόχοι του προγράμματος

Φιλοσοφία του προγράμματος είναι η καλλιέργεια πνευματικών και πολιτιστικών δεσμών μεταξύ παιδιών από σχολεία της Ελλάδας, της Κύπρου και του απανταχού απόδημου ελληνισμού.

Πρόκειται για ένα όραμα που επικεντρώνεται στη στήριξη του απόδημου ελληνισμού στις χώρες όπου ζει και αναπτύσσεται, συμβάλλοντας ενεργά στη διατήρηση των διόδων επικοινωνίας των αποδήμων με την Κύπρο και την Ελλάδα

Οι συνιστώσες του προγράμματος ‘ΟΙΚΑΔΕ’

Η υλοποίηση του προγράμματος ‘ΟΙΚΑΔΕ’ συνίσταται κυρίως σε δύο δράσεις:

Η πρώτη δράση αναφέρεται στην επικοινωνία μέσω τηλεδιασκέψεων σχολικών τάξεων από την Ελλάδα, την Κύπρο και τον απόδημο ελληνισμό. Τα σχολεία επικοινωνούν ανά ζεύγη, σε καθορισμένη χρονική βάση και από κοινού σχεδιαζόμενη μεθοδολογία.

Το θεματικό πεδίο των τηλεδιασκέψεων, περιλαμβάνει θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος, που άπτονται της καθημερινότητας των παιδιών στο σχολείο ή στο σπίτι, τα ήθη τα έθιμα, εθνικές και άλλες γιορτές, εκδηλώσεις κ.λ.π. Οι τηλεδιασκέψεις γίνονται με την καθοδήγηση των δασκάλων ή ειδικά επιφορτισμένου από την κοινότητα παιδαγωγού.

Η δεύτερη δράση αναφέρεται στη δημιουργία μιας σχολικής αίθουσας στο διαδίκτυο, η οποία προσφέρει τη δυνατότητα εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στους μαθητές, μέσω της χρήσης εκπαιδευτικών πολυμέσων [www.oikade.gr].

Για τη δημιουργία και στήριξη του ηλεκτρονικού πλανήτη «ΟΙΚΑΔΕ», όπως ονομάστηκε, εργάστηκε μια πολυπληθής και εξειδικευμένη επιστημονική ομάδα που αποτελείτο από 35 άτομα. (τεχνικοί, προγραμματιστές, σχεδιαστές, εκπαιδευτικοί κ.ά.)

Η Υλοποίηση του προγράμματος ‘ΟΙΚΑΔΕ’ κατά το σχολικό έτος 2000-2001

Κατά το σχολικό έτος 2000-2001 τα σχολεία τα οποία επιλέχθηκαν να συμμετέχουν στο πρόγραμμα ήταν το:

- Ελένειο Δημοτικό Σχολείο Λευκωσίας το οποίο συμμετέχει με όλα τα παιδιά της Ε΄ τάξης (2 τμήματα με αρ. παιδιών 45) και επικοινωνεί με παιδιά της ΣΤ΄ τάξης από το Ελληνικό Κολέγιο Λονδίνου.
- Το ΙΘ΄ Δημοτικό Σχολείο Λεμεσού (Αγίας Φύλας) το οποίο συμμετέχει με παιδιά της Στ΄ τάξης (από τα 78 παιδιά των 3 τμημάτων της Στ΄ τάξης συμμετέχουν, σε εθελοντική βάση τα 60 – δύο ομάδες των 30 παιδιών) και επικοινωνεί με αντίστοιχες ομάδες παιδιών από Chester School στο Τορόντο και το Σχολείο Αγίου Δημητρίου στην Αστόρια – Νέα Υόρκη).

Η θεματολογία των τηλεδιασκέψεων την ευθύνη των οποίων είχαν οι εκπαιδευτικοί Ελευθερίου Α. (Ελένιο Δημοτικό σχολείο Λευκωσίας) και Χαμπιαούρης Κ. (ΙΘ΄ Δημοτικό σχολείο Λεμεσού), παρουσιάζεται στον Πίνακα 1.

Φορείς Υλοποίησης

Για την υλοποίηση του προγράμματος συνεργάστηκαν το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου και η τράπεζα Κύπρου, η οποία και χρηματοδοτεί εξ’ ολοκλήρου το πρόγραμμα.

ΕΝΟΤΗΤΑ – ΘΕΜΑ	ΣΤΟΧΟΙ – ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΟΜΑΔΩΝ "Ελάτε στην παρέα μας"	- Τα παιδιά τραγουδούν ένα τραγούδι, του οποίου τα λόγια μπορούμε να στείλουμε και στα άλλα παιδιά. - Κάθε παιδί παρουσιάζει σε συντομία τον εαυτό του. - Γίνεται αναφορά στην καταγωγή των παιδιών και τοποθετούμε στο χάρτη το χωριό του καθενός.
Η ΤΑΞΗ ΜΑΣ	Η τάξη μας – Τα παιδιά παρουσιάζουν τις διάφορες γωνιές της τάξης μας και τον τρόπο με τον οποίο είναι οργανωμένη.
ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΑΣ Η ΣΧΟΛΙΚΗ ΜΑΣ ΖΩΗ ΠΩΣ ΑΞΙΟΠΟΙΟΥΜΕ ΤΟΝ ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΟ ΜΑΣ ΧΡΟΝΟ	- Παρουσίαση του σχολείου μας (ιστορία: πότε χτίστηκε, από πού πήρε το όνομά του, κτίριο, αριθμός των παιδιών, τοποθεσία στο χάρτη της πόλης μας, τάξεις). - Προθήκες που υπάρχουν στο σχολείο με έργα λαϊκής τέχνης κ.ά. - Το σχολικό μας πρόγραμμα, λίγα λόγια για τα μαθήματα που διδασκόμαστε. - Το εκκλησάκι μας στο χώρο του σχολείου μας. - Δραστηριότητες στα διάφορα μαθήματα, συμμετοχή στα οικολογικά σχολεία. Συνεργασία με άλλα σχολεία π.χ. πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ. "Το ημερολόγιο ενός παιδιού" «Τα ενδιαφέροντά μας», (πώς αξιοποιούμε τον απογευματινό μας χρόνο: φροντιστήρια, μπαλέτο, χορός, πιάνο, αθλητισμός κτλ.) – Γραφικές παραστάσεις. - Παιχνίδια στη γειτονιά (Ομάδες παιδιών μπορούν να παρουσιάσουν παιχνίδια στην τάξη).
Η ΠΟΛΗ ΜΑΣ Γνωρίστε τη Λευκωσία - Μια μοιρασμένη πρωτεύουσα Γνωρίστε την Κοινότητά μας -Η Αγία Φύλα- Γνωρίστε τη Λεμεσό Αξιοθέατα-Αρχαιολογικοί χώροι	- Παρουσίαση της παλιάς Λευκωσίας (βιντεοταινία, χάρτης της Λευκωσίας εντός των τειχών, Ιστορία της Πόλης (την παρουσίαση αναλαμβάνουν τα ίδια τα παιδιά), Μερικά από τα αξιοθέατα της πόλης. - Το δημαρχείο, συνέντευξη από το δήμαρχο. - Πύλη Αμμοχώστου, πολιτιστική ζωή, χώροι για παιχνίδια, μουσεία, Αρχιεπισκοπή, εκκλησίες εντός των τειχών. - Φωτογραφίες, κείμενα. - Γνωρίστε την Κοινότητά μας-Η Αγία Φύλα- - Η Λεμεσός του χθες και του σήμερα (τουρισμός, βιομηχανίες, ασχολίες κατοίκων, κτλ. - Γιορτές – Φεστιβάλ π.χ. Καρναβάλι, Γιορτή του Κρασιού, Ανθεστήρια. - Το δημαρχείο, συνέντευξη από το δήμαρχο. - Το κάστρο της Λεμεσού. - Ο αρχαιολογικός χώρος στο Κούριο.
ΚΥΠΡΟΣ ΔΕΝ ΣΕΧΝΩ ΚΑΙ ΑΓΩΝΙΖΟΜΑΙ ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ ΞΕΝΑΓΗΣΗ ΣΤΟ ΟΜΟΡΦΟ ΝΗΣΙ ΜΑΣ ΕΠΙΣΚΕΨΤΗ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΣΤΗΝ ΠΡΑΣΙΝΗ ΓΡΑΜΜΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ	- Σύντομη ξενάγηση στην Κύπρο (βιντεοταινία). - Γεωγραφία –Ιστορία-Πολιτισμός. - Εισβολή – Κατοχή. - Τα κατεχόμενα χωριά και πόλεις μας-Τα προσφυγόπουλα της τάξης μας. - Εικόνες- φωτογραφίες -κείμενα, ποίηση, μουσική. Τραγούδι: «Χρυσοπράσινο φύλλο», «Κερύνεια». - Ατενίζοντας τον Πενταδάκτυλο - Σκέψεις και συναισθήματα. - Τα παιδιά παρουσιάζουν με το δικό τους τρόπο μέσα από κείμενα, εικόνες, ποιήματα, φωτογραφίες, τις κατεχόμενες επαρχίες μας. - Θάλασσα, κλίμα, δάση, βιότοποι, τουριστικές περιοχές, Ακάμας κτλ.
ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ	- Ένα χριστουγεννιάτικο παραμύθι – Εικονογράφηση. - Χριστουγεννιάτικα έθιμα στην Κύπρο (παλαιότερα και σήμερα). - Κατασκευές και αποστολή καρτών (email). - Χριστουγεννιάτικα τραγούδια. - Πώς είναι στολισμένη η πόλη μας (φωτογραφίες).
ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΠΕΤΕΙΟΙ 25η ΜΑΡΤΙΟΥ 1821 1η ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1955	Τα παιδιά παρουσιάζουν μέσα από κείμενα, εικόνες, ποιήματα, τραγούδια, χορούς και θεατρικά τις επετείες.
ΘΕΑΤΡΟ ΣΚΙΩΝ (ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ)	- Παρουσίαση θεάτρου σκιών από τα παιδιά με τη χρήση φιγούρων. - Γνωριμία με τους ήρωες του έργου -Παρουσίαση τρόπου κατασκευής φιγούρων.
ΕΙΛΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΜΑΣ	Αναφορά σε κάποιο επίκαιρο γεγονός που πιθανόν να ενδιαφέρει τα παιδιά – Ενημέρωση – Συζήτηση - Σχετικές εργασίες (ζωγραφική, κατασκευές κ.ά.).
ΤΟ ΠΑΣΧΑ ΣΤΟ ΝΗΣΙ ΜΑΣ	- Παραδοσιακά έθιμα του Πάσχα. - Παραδοσιακά παιχνίδια. - Οι παραδοσιακές φλαούνες. - Παραδοσιακοί χοροί από παιδιά του σχολείου.
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΧΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΩΝ	- Χοροδία – ορχήστρα. - Χοροί με παραδοσιακές στολές.
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΔΙΧΟΥΔΙΕΣ ... ΚΑΙ ΚΑΛΗ ΟΡΕΞΗ	Παρουσίαση παραδοσιακών εδεσμάτων από γριές π.χ. πίτες, λουκουμάδες.

Πίνακας 1: Καθορισμός διδακτικών ενότητων

ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΟΔΥΣΣΕΑΣ»

Γενική περιγραφή

Η ανάπτυξη ενός πιλοτικού σχεδίου για την υλοποίηση της ανοιχτής και εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης μεταξύ δύο δημοτικών σχολείων στην Κύπρο, αποτέλεσε τον κεντρικό πυρήνα μιας συλλογικής προσπάθειας στην οποία συμμετείχαν το Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας της Κύπρου, το Τμήμα Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Κύπρου και η Τράπεζα Κύπρου.

Οι μαθητές και οι δάσκαλοι των δύο σχολείων που συμμετείχαν στο πρόγραμμα αποτέλεσαν συστατικά στοιχεία ενός ανοικτού μαθησιακού περιβάλλοντος, στα πλαίσια του οποίου εφαρμόστηκαν, σε πραγματικές συνθήκες, έννοιες όπως η *τηλεδιδασκαλία*, η *τηλεσυνεργασία* και η *εικονική τάξη*.

Η πλούσια εμπειρία των δύο σχολείων στον τομέα των τηλεδιασκέψεων μέσω του 'ΟΙΚΑΔΕ', αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα επίτευξης των στόχων του πιλοτικού προγράμματος ανοιχτής και εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης, στα πλαίσια του οποίου υλοποιήθηκαν συγκεκριμένες δράσεις οι οποίες και παρουσιάζονται στις επόμενες ενότητες.

Στόχοι

Ο βασικός στόχος της πιλοτικής αυτής προσπάθειας ήταν οι μαθητές να εξοικειωθούν σταδιακά με ένα κλιμακούμενο υβριδικό μαθησιακό περιβάλλον στα πλαίσια του οποίου η εφαρμοζόμενη μεθοδολογία θα τους δώσει τη δυνατότητα να αποτελέσουν ενεργά του συστατικά στοιχεία, βρισκόμενα σε πλήρη αλληλεπίδραση, τόσο μεταξύ τους όσο και με τους δασκάλους τους (Anastasiades, 2002).

Ως υβριδικό θεωρούμε το μαθησιακό περιβάλλον, στα πλαίσια του οποίου επιχειρείται ο βέλτιστος συνδυασμός των νέων τεχνολογικών εφαρμογών - που απελευθερώνουν την εκπαιδευτική διαδικασία από τα χωροχρονικά της δεσμά - και των αντίστοιχων παιδαγωγικών αναφορών στη βάση της παραδοσιακής σχολής προσέγγισης της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Rosbottom, 2001).

Το υβριδικό μαθησιακό περιβάλλον αποτελεί την εννοιολογική και λειτουργική ολοκλήρωση των παραδοσιακών εκπαιδευτικών μεθόδων και των νέων σύγχρονων προσεγγίσεων. Η ανατροπή του γραμμικού εκπαιδευτικού μοντέλου είναι σήμερα εφικτή (Anastasiades & Retalis 2002). Επίσης οι εμπειρίες που θα αποκτήσουν οι διδάσκοντες, αλλά και οι λοιποί εμπλεκόμενοι θα τους δώσει τη δυνατότητα – μέσα από την καταγραφή των εμπειριών τους και την, σε πραγματικό χρόνο, αντιμετώπιση πιθανών προβλημάτων- να εκπονήσουν εναλλακτικά σχέδια προσέγγισης της νέας μορφής εκπαιδευτικής διαδικασίας (στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση).

Μεθοδολογία

Η επιλογή της μεθοδολογίας είναι αποτέλεσμα της ημερίδας που διοργανώθηκε από το Τμήμα Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Κύπρου σε συνδυασμό με την υλοποίηση της μεθόδου των τριών μοντέλων του Πανεπιστημίου του Maryland των Η.Π.Α και ιδιαίτερα του μοντέλου Α (IDE, 1996) δηλαδή μιας μεγάλης τηλετάξης που συγκροτείται από ομάδες μαθητών που βρίσκονται σε δύο ή περισσότερες απομακρυσμένες περιοχές.

Οι φάσεις υλοποίησης στηρίζονται σε μεγάλο βαθμό στην αποδοχή του μοντέλου της Αμερικάνικης Ένωσης για την εξ' αποστάσεως εκπαίδευση (ADEC, 2001).

Η εισαγωγή της διαδικασίας της εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης σε ένα περιβάλλον σαν αυτό του δημοτικού σχολείου δεν είναι εύκολη υπόθεση, καθώς πρέπει να ληφθούν υπόψη μια σειρά από διακριτούς παράγοντες.

Το μεγαλύτερο στοίχημα της όλης προσπάθειας, ήταν η νέα μορφή διδασκαλίας να ενταχθεί με τον πλέον ομαλό τρόπο στο υπάρχον διδακτικό και παιδαγωγικό περιβάλλον των δύο σχολείων,

και κυρίως στη σχολική καθημερινότητα των μαθητών αλλά και των δασκάλων των δύο τάξεων (Anastasiades, Eleutheriou & Xambouris, 2001).

Υλοποίηση

Το σύνολο του πιλοτικού προγράμματος καταμήθηκε σε τέσσερις κύριες ενότητες, δηλαδή στην ενότητα Α, η οποία θα καλύψει την προπαρασκευαστική περίοδο και κυρίως τον καθορισμό της μεθοδολογίας, την Ενότητα Β, η οποία αποτέλεσε στην ουσία την περίοδο Υλοποίησης Δράσεων, στην ενότητα Γ, στα πλαίσια της οποίας καταρτίστηκε ένα προσχέδιο οδηγού καλών πρακτικών, την ενότητα Δ, η οποία επικεντρώθηκε στην Δημιουργία Οπτικοακουστικού υλικού και την κατασκευή σελίδας στο διαδίκτυο. Αναλυτικά οι ενότητες δράσης έχουν ως εξής:

Ενότητα Α: Προπαρασκευαστική περίοδος.

A1: Συγκρότηση ομάδας: συγκροτείται η ομάδα του έργου αποτελούμενη από δύο υποομάδες, την Ομάδα Σχεδιασμού Ανάπτυξης και Υλοποίησης του Έργου στην οποία συμμετέχουν Αναστασιάδης Π (Επιστημονικός Υπεύθυνος), Ελευθερίου Α, Χαμπιαούρης Κ, και η ομάδα παρακολούθησης η οποία αποτελείται από τους ορισμένους εκπροσώπους των φορέων οι οποίοι συμμετέχουν στο πιλοτικό πρόγραμμα.

A2: Σχεδιασμός δράσεων: Σχεδιάστηκαν οι δράσεις και τέθηκε ένα αρχικό χρονοδιάγραμμα υλοποίησης.

A3: Επιλογή μεθοδολογίας

Επιλέγεται η μεθοδολογία διαχωρισμού του ακροατηρίου σε ενεργητικό και παθητικό. Το ενεργητικό ακροατήριο αποτελείται από 6-8 μαθητές που κάθονται σε σχηματισμό τριγώνου στην κορυφή του οποίου βρίσκεται ο διδάσκων καθηγητής και ο πίνακας. Οι μαθητές του ενεργητικού ακροατηρίου εναλλάσσονται κατά τη διάρκεια των μαθημάτων προκειμένου να βιώσουν την εμπειρία του πιλοτικού προγράμματος όλα τα παιδιά κάθε τάξης.

Η εννοιολογική σύγκλιση του μοντέλου Α του πανεπιστημίου του Maryland με την κατάτμηση του ακροατηρίου σε ενεργητικό και παθητικό, συγκροτεί μια πρωτότυπη μεθοδολογικά μεταβατική προσέγγιση η οποία από εδώ και στο εξής θα ονομάζεται Μεθοδολογία Μετάβασης, χαρακτηριστικό της οποίας αποτελεί η εναλλαγή του ενεργητικού και παθητικού ακροατηρίου στα πλαίσια του μοντέλου Α.

Η Μεθοδολογία Μετάβασης διασφαλίζει την ισότιμη συμμετοχή του συνόλου των μαθητών της υπάρχουσας τάξης στο νέο μαθησιακό περιβάλλον, χωρίς να διαταράξει το μαθητικό πληθυσμό σε σχέση με την υπάρχουσα δομή του παραδοσιακού ωρολογίου προγράμματος του σχολείου, καθώς δεν πρέπει να μας διαφεύγει το γεγονός ότι το πιλοτικό πρόγραμμα πραγματοποιείται στα πλαίσια λειτουργίας των δύο σχολείων.

A4: Προετοιμασία εξοπλισμού: Κρίθηκε ότι δεν χρειάζεται περαιτέρω εξοπλισμός καθώς χρησιμοποιήθηκαν τα τεχνολογικά εργαλεία του Οίκαδε.

A5: Επιλογή Παιδιών: Επιλέχθηκαν τα παιδιά της Πέμπτης Τάξης (Ε'2) του Ελένιου σχολείου και της Έκτης Τάξης (Στ'2) του ΙΘ' δημοτικού σχολείου Λεμεσού, τα οποία την ίδια χρονική περίοδο εξοικειώθηκαν με την διαδικασία τηλεδιάσκεψης μέσω του προγράμματος Οίκαδε υλοποιώντας τον σχεδιασμό της επιλεχθείσας μεθοδολογικής προσέγγισης.

A6: Επιλογή μαθημάτων για πιλοτική διδασκαλία.

Επιλέγεται για πιλοτική διδασκαλία το μάθημα των Ελληνικών και ιδιαίτερα το θέμα των Εθνικών Εορτών της 25^{ης} Μαρτίου και της 1^{ης} Απριλίου.

Ενότητα Β: Μεθοδολογία Υλοποίησης Δράσεων

B1: Τηλεδιδασκαλία.

B1.1 Περιγραφή Δράσης: Η διδασκαλία του μαθήματος έγινε από το Δάσκαλο του Δημοτικού σχολείου Λεμεσού και το παρακολούθησαν τόσο τα παιδιά της τάξης του όσο και τα παιδιά του Ελένιου μέσω τηλεδιάσκεψης.

Σε προκαθορισμένο χρόνο οι δύο τάξεις είναι έτοιμες για την δράση Β1. Μόλις τελειώσει ο δάσκαλος την παράδοση 20'-25', η τηλεδιάσκεψη τερματίζεται και τα παιδιά των δύο τάξεων συζητούν απορίες και αναπτύσσουν θέματα με τους δασκάλους στις συμβατικές τους τάξεις.

Στόχος της παρούσας φάσης είναι δάσκαλοι και μαθητές να εξοικειωθούν με την έννοια της τηλεδιδασκαλίας.

B1.2 Αξιολόγηση

B1.2.1 Αξιολόγηση μαθητών (αξιολόγηση γνώσεων, εμπειρίας από την διαδικασία κλπ) από τους δασκάλους

B1.2.2 Αξιολόγηση Δασκάλων (καταγραφή προβλημάτων, τρόποι επίλυσης, εναλλακτικές προσεγγίσεις κλπ) από τους ίδιους σε συνεργασία με άλλους συναδέλφους τους, ειδικούς κλπ

B1.2.3 Αξιολόγηση διαδικασίας.

B1.3 Καταγραφή αποτελεσμάτων αξιολόγησης.

Η δράση Β1 πραγματοποιείται και δεύτερη φορά με αντιστροφή των ρόλων των δασκάλων προκειμένου να παίξουν τους ρόλους του ενεργητικού και παθητικού δράστη.

B2: Δημιουργία Εικονικής Τάξης (Τηλεδιδασκαλία –Τηλεσυνεργασία)

B2.1 Περιγραφή δράσης: Σε αυτή την φάση επιχειρείται να δημιουργηθεί ένα ολοκληρωμένο μαθησιακό περιβάλλον στο οποίο η τηλεδιδασκαλία θα διαρκέσει το σύνολο της ώρας του μαθήματος, στα πλαίσια του οποίου θα ενθαρρύνονται ερωτήσεις και από τις δύο τάξεις. (Συζήτηση -Ανταλλαγή απόψεων -Άλλες Δραστηριότητες). Ο στόχος αυτής της φάσης είναι να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες προκειμένου να αναπτυχθεί το σύνολο των δραστηριοτήτων που παρατηρούνται στα πλαίσια μιας συμβατικής τάξης. Δάσκαλοι και Μαθητές εξοικειώνονται με την έννοια της εικονικής τάξης

B2.2 Αξιολόγηση

B2.2.1 Αξιολόγηση μαθητών (αξιολόγηση γνώσεων, εμπειρίας από την διαδικασία κλπ) από τους δασκάλους

B2.2.2 Αξιολόγηση Δασκάλων (καταγραφή προβλημάτων, τρόποι επίλυσης, εναλλακτικές προσεγγίσεις κλπ) από τους ίδιους σε συνεργασία με άλλους συναδέλφους τους, ειδικούς κλπ

B2.2.3 Αξιολόγηση διαδικασίας συνολικά

B2.3 Καταγραφή αποτελεσμάτων αξιολόγησης

B3: Ανάπτυξη συλλογικών δραστηριοτήτων μεταξύ των τηλετάξεων

B3.1 Περιγραφή δράσης: Στα πλαίσια αυτής της φάσης επιδιώκεται η δημιουργία ενός ανοιχτού συνεργατικού περιβάλλοντος μεταξύ των ενεργών μαθητών των δύο τάξεων. Στην ουσία επιχειρείται η δημιουργία μιας ομάδας εργασίας η οποία θα συνεργάζεται εξ' αποστάσεως στα πλαίσια υλοποίησης μιας κοινής δραστηριότητας.

Σε αυτή την φάση οι μαθητές είναι οι πρωταγωνιστές του νέου συνεργατικού περιβάλλοντος, ενώ οι δάσκαλοι ασκούν ένα περισσότερο εποπτικό-καθοδηγητικό ρόλο παρεμβαίνοντας σε διάφορες χρονικές στιγμές που οι ίδιοι κρίνουν

B3.2 Αξιολόγηση

B3.2.1 Αυτοαξιολόγηση μαθητών (αξιολόγηση διαδικασίας από τους ίδιους τους μαθητές)

B3.2.2 Αξιολόγηση μαθητών από τους δασκάλους (καταγραφή προβλημάτων, τρόποι επίλυσης, εναλλακτικές προσεγγίσεις κλπ) από τους ίδιους σε συνεργασία με άλλους συναδέλφους τους, ειδικούς κλπ

B3.2.3 Αξιολόγηση διαδικασίας συνολικά

B3.3 Καταγραφή αποτελεσμάτων αξιολόγησης

Ενότητα Γ: Κατάρτιση οδηγού καλών πρακτικών

Ενδεικτικά Περιεχόμενα

Αναλυτική περιγραφή των δράσεων του έργου

Περιγραφή των μεθοδολογιών

Καταγραφή των εμπειριών

Ομογενοποίηση των αξιολογήσεων
Διατύπωση εναλλακτικών προτάσεων

Ενότητα Δ: Δημιουργία Οπτικοακουστικού υλικού

Θα δημιουργηθεί οπτικό ακουστικό υλικό, προκειμένου να βοηθήσει στην εξάπλωση και διάδοση της όλης προσπάθειας. Η ανάπτυξη ενός διαδικτυακού τόπου θα συμβάλλει στην δημιουργία ενός κόμβου πληροφόρησης και επικοινωνίας με όλους εκείνους τους φορείς αλλά και μεμονωμένα άτομα που θα ενδιαφερθούν για το πρόγραμμα.

ΔΡΑΣΗ	ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	ΘΕΜΑ	ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΘΕΜΑΤΟΣ
B1: Τηλεδιδασκαλία B1.1 Τηλεδιδασκαλία Α΄ B1.2. Τηλεδιδασκαλία Β΄	Τετάρτη, 14-3-2001 Πέμπτη, 15-3-2001	Ο Διονύσιος Σολωμός και το πολιορκημένο Μεσολόγγι (βιβλ. Η Γλώσσα μου, Ε΄ 3 ^ο σελ. 121) Κείμενο «Η πολιορκία και η έξοδος του Μεσολογγίου» Βιβλ. Ιστορίας ΣΤ΄ τάξης, σελ. 149-150	Α. Ελευθερίου Κ. Χαμπαούρης
B2: Δημιουργία Εικονικής Τάξης B2.1 Τηλεδιδασκαλία-Τηλεσυνεργασία B2.2 Τηλεδιδασκαλία-Τηλεσυνεργασία	Τετάρτη, 21-3-2001 Τετάρτη, 28-3-2001	Ο Κρεμνυδάς (βιβλ. Η Γλώσσα μου, Ε΄ 3 ^ο σελ. 122) Ποίημα: «Ευαγόρας Παλληκαρίδης» (βιβλ. Η Γλώσσα μου, ΣΤ΄ 3 ^ο σελ. 120)	Α. Ελευθερίου Κ. Χαμπαούρης
B3: Τηλεσυνεργασία μεταξύ των τηλετάξεων	Πέμπτη, 29-3-2001	Ένας ηρωϊκός Κύπριος μαθητής Κ. Μόντη (Ανθολόγιο ΟΕΔΒ σελ. 207)	Α. Ελευθερίου Κ. Χαμπαούρης

Πίνακας 2: Διδακτικές ενότητες χρονοδιάγραμμα υλοποίησης

Φορείς Υλοποίησης

Το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας, και ιδιαίτερα το Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, έχει το λειτουργικό συντονισμό της όλης προσπάθειας. Στα πλαίσια αυτά έχει την ευθύνη των σχολείων της Κύπρου, των δασκάλων και των τάξεων οι οποίες θα συμμετάσχουν στο πρόγραμμα.

Το Τμήμα Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Κύπρου, ανέλαβε τον επιστημονικό συντονισμό του προγράμματος. Στα πλαίσια αυτά έχει την ευθύνη εκπόνησης της διδακτικής μεθοδολογίας και της διαδικασίας αξιολόγησης, της γεωγραφικής διάστασης του προγράμματος, του σχεδιασμού των δράσεων διάδοσης κτλ.

Η Τράπεζα Κύπρου έχει την ευθύνη να προμηθεύει τα επιλεγμένα σχολεία της Κύπρου με τον κατάλληλο εξοπλισμό, όπως αυτός περιγράφηκε ανωτέρω. Παράλληλα έχει αναλάβει την οικονομική υποστήριξη του προγράμματος, ενώ έχει την εποπτεία της οικονομικής διαχείρισης του προγράμματος.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

Τα αποτελέσματα των προγραμμάτων ‘ΟΙΚΑΔΕ’ και ‘ΟΔΥΣΣΕΑΣ’ είχαν τέτοια απήχηση στις σχολικές κοινότητες που υλοποιήθηκαν, ώστε κρίθηκε επιβεβλημένη η επέκτασή τους για τα επόμενα σχολικά έτη. Η επέκταση του προγράμματος ‘ΟΙΚΑΔΕ’ για το σχολικό έτος 2001-2002

περιλαμβάνει τα σχολεία Δημοτικό Σχολείο «Ζήνων» στη Λάρνακα, και το Θ' Δημοτικό Σχολείο στην Πάφο

Τον Δεκέμβριο του 2001 το Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού της Κύπρου, το Τμήμα Πληροφορικής του Πανεπιστημίου Κύπρου και η Τράπεζα Κύπρου υπέγραψαν τριετές μνημόνιο συνεργασίας για το πρόγραμμα 'ΟΔΥΣΣΕΑΣ' το οποίο μεταξύ άλλων προβλέπει:

Κατά τον πρώτο χρόνο εφαρμογής του προγράμματος (2002) το ενδιαφέρον θα επικεντρωθεί στη δημιουργία ενός ανοιχτού μαθησιακού περιβάλλοντος μεταξύ των τεσσάρων δημοτικών σχολείων στην Κύπρο. Τα μαθήματα που θα ενταχθούν στο πρόγραμμα θα είναι αυτά των μαθηματικών και της φυσικής με την συνεργασία των κ. Χρήστου και Κωνσταντίνου καθηγητών του Τμήματος της Αγωγής του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Κατά το δεύτερο χρόνο λειτουργίας (2003) στο πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» θα ενταχθούν και επιλεγμένα σχολεία της Ελλάδας και του απόδημου ελληνισμού, αξιοποιώντας τις εμπειρίες από το πρόγραμμα «ΟΙΚΑΔΕ». Η επέκταση της δράσης στον Ελλαδικό χώρο θα υποστηριχτεί μέσα από διεπιστημονικές συνεργασίες με το Παιδαγωγικό τμήμα δημοτικής εκπαίδευσης του πανεπιστημίου της Αθήνας, καθώς και άλλα παιδαγωγικά τμήματα ελληνικών πανεπιστημίων. Παράλληλα θα επιδιωχθεί συνεργασία με αντίστοιχα προγράμματα του Ελληνικού Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Η φιλοδοξία μας είναι κατά τον τρίτο χρόνο λειτουργίας του (2004), το πρόγραμμα «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» θα αποτελεί ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης στο οποίο θα συμμετέχουν επιλεγμένα σχολεία της Κύπρου, της Ελλάδας και του απόδημου ελληνισμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αναστασιάδης, Π. (2000), *Στον αιώνα της Πληροφορίας*, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.

ADEC: Available online http://www.adec.edu/admin/papers/distance-teaching_principles.html

Anastasiades, P. (2002), From the Conventional Classroom to the New Hybrid Learning Environment: Steps and Methodology – The case of Two Elementary Schools in Cyprus. Submitted to *Information Technology in Childhood Education (ITCE) Annual, AACE*.

Anastasiades, P., & Retalis, S. (2002). The Educational Process in the Emerging Information Society: Conditions for the Reversal of the Linear Model of Education and the Development of an Open Type Hybrid Learning Environment. *Computers in the Social Studies Journal*, 10(1).

Anastasiades, P., Eleutheriou, A., & Xambouris, K. (2001), Implementing the first pilot program of Distance Learning between two elementary schools in Cyprus: Workout of the teaching methodology. *Proceedings of the Eighth International Literacy & Education Research Network Conference on Learning*

Bangemann, M. (1994), The Europe and the global informatiob society .Recomendtions to the E.U.

Commission of the European Communities, Communication from the Commission: eLearning – Designing Tomorrow 's education, Brussels, 16 May 2000

European Commission, White Paper on education and training Teaching and learning – Towards the learning society, COM (95) 590 final.

IDE (1996). Three Models of Distance Education. University of Maryland University College. Available online at: <http://www.umuc.edu/IDE/modeldata.html>

- Keegan, D. (1993). *Theoretical principles of distance education*. London: Routledge
- Rheingold, H. (2000), *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier*, Revised Edition. MIT Press.
- Rosbottom, J. (2001), Hybrid learning - a safe route into web-based open and distance learning for the Computer Science teacher, *Sigcse Bulletin*, 33(3), 89-92.